

Ficha
68

Tèma

los ausèths

de Joan-Pau LATRUBESSE (Civada)

dab l'ajuda de Maurici ROMIEU

Ausèths de noste : lo mèrlo

Que'ns vam interessar uei a un aute ausèth hèra familhèr : lo **mèrlo**. Que's ditz tanben, segon los parçans gascons, *mèrle* o *mèrli*. Qu'ei plan present en la cultura nosta. En quauquas cançons :

- *Quan lo mèrlo va tau prat...*
- *Sus la nosta trilha, i a nau ausèths qui'm cridan...*

En quauquas condes tanben :

- *Lo mèrlo e lo gai*
- *Lo renard e la merleta*
- *Lo renard, lo mèrlo e lo can pigon*

Que trobam arrepoèrs com aqueste :

Au mèrlo sadoth¹
Las cerisas que son amaras

Lo **mèrlo** qu'ei gormand e qu'aima hèra aquera fruta. Totun, quan n'a pro minjat, qu'ei arregolat, qu'ei sadoth, e non l'aprecia pas mei. Aqueth arrepoèr que's pòt díser tau monde qui son harts de tot². Que son, per exemple, mainats qui, per Nadau³, an ua pièla⁴ de présents⁵, que se n'arregòlan e per la fin, ne'n tiènen pas nat cas.

- ¹ rassasié ⁴ une pile, une grande quantité
² blasés ⁵ cadeaux
³ à l'occasion des fêtes de Noël

Vocabulari

Camotòt

- *Ditz-me Bernat, l'aute dia que'm passegèi en velò peus ahitaus* de Castèton.*
- *De l'aut part de Bergeret, qu'an bastit duas maisons.*
- *Qu'ei lo Loïs de Bergeret qui s'a venut un tròç de tèrra ?*
- *Non, briga. Aqueth camotòt n'èra pas de Bergeret. Qu'èra de Lahita.*

Dinc au sègle XVII^{au}, que disèn probable lo [camp] en prémer suu *p* e los diminutius qu'èran donc *campet* o *campòt*. Puish lo monde qu'an prononciat [cam]. Lo diminutiu popular *camòt* qu'èra en concurréncia dab lo nom de l'espatala deu pòrc (qui vien deu mot *cama*) e qu'an dit **camotòt**. Donc *campet* e *campòt* que son estats hargats sus la fòrma etimologica e **camotòt** sus la fòrma fonetica.

* hameaux, terres éloignées du centre du village, à la limite de la commune voisine.

DÍSER

“Qu'ei blonda com la co(d)a d'un mèrlo !”

Ací qu'avetz un díser trufandèc¹ quan s'i parla d'ua hemna drin negreta². Entà començar, precisem que l'adjectiu *negre* qui's ditz tanben *ner*, n'a pas nada connotacion pejorativa o, sordeish³, racista. Que'm rapèla, la mair, en parlant d'un endret⁴ deu son vilatge de Lobienh que disè atau :

Aquera familha que son drin negres e totun !

Aqueth monde qu'èran bearnés de soca, cap e tot com disen, mes d'estar hèra bruns - qu'ei vertat que n'èran ! - que susprenè quauque drin lo vesiat⁵. Totun, non i avè pas nat maishantèr de cap⁶ ad aquera vielha familha deu vilatge.

Tornem suu noste comparèr qui s'amerita quauques comentaris. Precisem qu'ei antifrastic : que ditz lo contra de la realitat. En efèit, la hemna n'ei pas blonda, qu'ei hèra bruna ! La referéncia au **mèrlo** qu'ei donc tà la color de la pèth mes tanben deu peu. Qu'aurèn podut mentàver la pluma. Non, qu'ei la coa ! Alavetz, qu'avem lhèu ua metafòra entà evocar lo sèxe masculin, sustot quan sabem que lo **mèrlo** e pòt designar un òmi drin coquin. Entà clavar, que podem considerar qu'aqueth comparèr ei deus peberuts⁷ e que's ditz de cap a ua hemna qui n'a pas paur a la bruma⁸.

En la cultura tradicionau, qu'avem atau locucions dab sosentenuts qui non son pas tostemps de bon comprèner⁹ per las generacions joenas. Autes còps, lo monde qu'avèn las claus, los adultes que podèn arrider-se'n e los mainats, enquèra innocents, escotar shens comprèner lo grad dusau¹⁰.

- ¹ moqueur ⁴ une ferme ⁷ licencieux
² très brune ⁵ le voisinage ⁸ qui n'a pas froid aux yeux
³ pire ⁶ à l'égard, envers ⁹ facile à comprendre
¹⁰ deuxième degré

Fichas editadas en aliança dab :